

A perelőkészítés egyes problémái a fizetési meghagyásos eljárás perré alakulását követő eljárásokban

A fizetési meghagyásos eljárás perré alakulásával induló ügyekben nehézséget okoz, hogy a bíróság milyen intézkedéseket hozhat az előkészítő irat alapján. Ezekben az eljárásokban a keresetlevél tartalmi elemeit részben a fizetési meghagyás iránti kérelem (a felek és képviselőik megjelölése, határozott kereseti kérelem, opcionálisan az eljáró bíróság megjelölése és az ezt alátámasztó adatok közlése), részben a felperes előkészítő irata (tényállás-előadás, bizonyítékok előterjesztése) tartalmazza. A hatályos jogszabályok a keresetlevél beadásához és az ellenféllel történő közléséhez kapcsolódó jogkövetkezményeket a fizetési meghagyás iránti kérelem beadásához, illetve a fizetési meghagyás kézbesítéséhez kapcsolják, ugyanakkor az előkészítő irat lényegében maga is egy keresetlevél. Azáltal, hogy a fizetési meghagyásos eljárás kikerült a bíróságok hatásköréből és a Pp. 320. §-a csak az első tárgyalástól rendeli el az általános - vagy kisértékű peres - szabályok alkalmazását, kérdésessé váltak a bíróság perelőkészítési lehetőségei. Álláspontom szerint a jelenlegi jogi keretek között nem alkalmazható automatikusan a korábbi bírói gyakorlat sem (BDT 2002.667. és a BH 1981.195.)

A jelen tanulmány célja ezért annak vizsgálata, hogy milyen gyakorlatok léteznek a bíróság perelőkészítő tevékenysége tekintetében. E körben a hiányos előkészítő iratok kezelését, ehhez kapcsolódóan az illetékviselés egyes kérdéseit és az áttétel lehetőségét vizsgálom.

A hiányos előkészítő iratok kezelése

Az általános szabályok - vagy a kisértékű/kiemelt jelentőségű perek szabályai - szerint folyó perekben a bíróság a Pp. 124. §-a folytán alkalmazandó 95. § alapján felhívhatja a felperest a keresetlevél hiányainak pótlására, illetve jogi képviselővel eljáró felperes esetén hiánypótlási felhívás kiadását mellőzve, idézés kibocsátása nélkül elutasíthatja a keresetlevelet. Figyelemreméltó ugyanakkor, hogy a Pp. 320. §-a csak az első tárgyalástól kezdve rendeli alkalmazni az általános szabályokat - vagy a kisértékű perek szabályait - . Így a keresetlevél alapján egyébként megteendő intézkedésekre vonatkozó szabályok a fizetési meghagyásos eljárásos eljárás perré alakulása esetén nem alkalmazhatók. Ezt az értelmezést erősíti az is, hogy Pp. 318. § (2) bekezdése kifejezetten szabályozza az ügy áttételét, azonban a Pp. 124. §-ában meghatározott további intézkedésekről nem tesz említést.

Ezért a gyakorlatban problémaként merül fel, hogy mit kell tenni, ha a fizetési meghagyásos eljárás perré alakulását követően benyújtott felperesi előkészítő irat hiányos, ami jelenthet illetékhányt, vagy a tényállás-előadási és bizonyíték-előterjesztési kötelezettség nem teljes körű teljesítését.

Az első álláspont szerint a felperesnek maradéktalanul teljesítenie kell a Pp. 318. § (1) bekezdésében foglaltakat, ha ennek bármilyen formában hiányosan tesz eleget, a bíróság megszünteti a pert, mivel hiánypótlásra nincs jogszabályi lehetőség.

A megoldás előnye, hogy gyorsítja az eljárást és egyértelmű helyzetet teremt.

A rendkívül szigorú álláspont ugyanakkor igazságtalan lehet, különösen a jogi képviselő nélkül eljáró felekkel szemben és azokban az esetekben, ha az előkészítő irat csak kisebb hibákban szenved (pl. minimális illetékhány).

A második álláspont szerint hiányos előkészítő irat esetében is értelemszerűen alkalmazandók az általános szabályok, hiszen az előkészítő irat tartalmilag, lényegében megfelel a keresetlevélnek. Így jogi képviselő nélkül eljáró fél esetében hiánypótlásnak van helye. Ha a felperes felhívásra nem pótolja a hiányokat, a Pp. 318. § (1) bekezdése alapján meg kell szüntetni a pert. A Pp. 95. § (2) és (3) bekezdése is önálló permegszüntetési ok lehet, mivel ebben a különleges eljárásban a permegszüntetés felel meg a beadvány (előkészítő irat) elutasításának.

Az általános szabályok alkalmazása esetén kérdésként merül fel, hogy alkalmazandó-e a Pp. 124. § (2) bekezdése a jogi képviselővel eljáró felperesekkel szemben. A fenti szabály ugyanis a keresetlevél idézés kibocsátása nélküli elutasításáról rendelkezik, nem pedig a per megszüntetéséről. A Pp. 157. § a) pontja (és a 321. § (1) bekezdése is) csak a 130. § (1) bekezdés a)-h) pontjaira utal vissza, míg a jelen esetben a 124. § (2) bekezdésének alkalmazásához a 130. § (1) bekezdés i) pontjára lenne szükség. Ez alapján a jogi képviselővel eljáró felperes hiányos előkészítő irata alapján nem lehet hiánypótlás mellőzésével megszüntetni a pert.

Véleményem szerint ésszerű, hogy a bíróság a fizetési meghagyásos eljárást követő perekben is kellő rugalmasságot tanúsítson a jogi képviselő nélkül eljáró felekkel szemben, ugyanakkor az általános szabályokkal egyező szakmaiságot követeljen meg a jogi képviselőktől. Kétségtelen azonban, hogy a Pp. hatályos szövegéből nem vezethető le az általános szabályok - és különösen a 124. § (2) bekezdés - alkalmazása a fizetési meghagyásos eljárást követő perekben. Az előkészítés alatt álló új Pp-ben ezért célszerű lenne összhangot teremteni az általános szabályok és a szóban forgó különleges eljárás között.

A harmadik álláspont szerint hiányos előkészítő irat esetén sem hiánypótlási felhívásnak, sem azonnali permegszüntetésnek nincs helye, hanem mindenképpen tárgyalást kell kitűzni az ügyben és a tárgyaláson lehet - immár az általános szabályok alkalmazásával - intézkedni a hiányok pótlása végett. Illetékhiány esetén felmerülhet az illeték leletezés útján történő behajtása is. Ha kísértékű perről van szó, az előkészítő irat hiányossága a tényállás-előadási és bizonyíték-előterjesztési kötelezettség körében áll fenn és az első tárgyaláson a felperes nem pótolja nyomban ezeket a hiányokat, akkor a permegszüntetés mellett felmerül a kereset ítélettel történő elutasításának lehetősége is.

Az álláspont megfelel a Pp. szövegének. Ha az előkészítő irat hiányossága csak az illetékhiány, akkor véleményem szerint ki lehet tűzni a tárgyalást és a hiány akár a tárgyaláson tett hiánypótlási felhívással, akár leletezés útján történő behajtással orvosolható. Ha azonban az előkészítő irat tartalmi hibában szenved, álláspontom szerint nem praktikus a tárgyalás kitűzése, hiszen ezáltal a bíróságnak érdemi tárgyalásra alkalmatlan előkészítő irat alapján kellene tárgyalnia. Ezeket az ügyeket tárgyaláson kívül is lehet zárni, illetve - ha elfogadjuk a második álláspontot - a tárgyalás kitűzése előtt is pótolni lehet az előkészítő irat hiányosságait.

További problémaként merül fel, hogy a második álláspont kapcsán írottak (a Pp. 157. § a) pont korlátozott hivatkozási köre) alapján a tárgyaláson, az általános szabályok alkalmazásával sem lehet megszüntetni a pert.

Összefoglalva a fentieket, úgy vélem, hogy gyakorlati szempontból a második álláspont a legésszerűbb, annak ellenére, hogy a tárgyaláson kívüli hiánypótlás jogalapja kétséges. Jogi képviselővel eljáró felperes esetében - a Pp. 124. § (2) bekezdésével kapcsolatos problémákat elkerülendő - az első álláspont szerinti azonnali permegszüntetés alkalmazása is megfontolandó.

Az illetékviselés kérdései

Ha a bíróság a hiányos előkészítő iratra való tekintettel - akár eredménytelen hiánypótlási eljárást követően, akár azt mellőzve - megszünteti a pert, kérdésként merül fel, hogy hogyan kell rendelkezni a kiegészítő kereseti illetékről.

Az első álláspont szerint a bíróság ilyenkor nem rendelkezik az illetékről, csak a per megszüntetését mondja ki.

Ez a megoldás álláspontom szerint igazságtalan, mivel ha a felperes lerótt valamennyi illetéket, azt elveszíti, ha viszont nem rótt le semmit - tehát súlyosabb a mulasztása -, akkor mentesül az illetékfizetési kötelezettség alól. Ezen kívül az álláspont jogi megalapozása is kétséges, lényegében csak kényelmi szempontból előnyös.

A második álláspont szerint az ilyen eljárást illetékmentesnek tekintjük, mivel a felperes (jogosult) a fizetési meghagyásos eljárásban lerótt az eljárási díjat, a bíróság pedig „nem dolgozott meg” a kiegészítő kereseti illetékért. Ez alapján a bíróság feljogosítja a felperest az esetleg lerótt illeték visszaigénylésére.

Ez a megoldás igazságosabb az első álláspontnál, azonban jogilag nehezen védhető, mivel az Itv. 57. § (1) bekezdése taxatív felsorolja a tárgyi illetékmentes polgári eljárásokat, amelyek között ez az eset nem szerepel.

A harmadik álláspont, hogy a bíróság az Itv. 58. § (1) bekezdés f) pontjának értelemszerű alkalmazásával 10%-ra mérsékli az illetéket és intézkedik a többlet visszatérítése vagy a hiányzó illeték behajtása iránt.

A bírói gyakorlatban ehhez hasonló gondolatmenet érvényesül a fellebbezés elutasítása esetén, amely szerint a fellebbezés a jogorvoslati eljárást megindító beadvány, így az elutasítása megalapozza az Itv. 58. § (1) bekezdés f) pont alkalmazását. Ennek mintájára elképzelhető egy olyan érvelés, miszerint az előkészítő irat a fizetési meghagyásos eljárást követő bírósági eljárást megindító beadvány, a per megszüntetése lényegében a beadvány elutasítását jelenti, ezért mérsékelhető az illeték.

Ellenérvként felhozható, hogy a Pp. 315. § (5) bekezdése szerint a fizetési meghagyás kézbesítésének ugyanaz a hatálya, mint a keresetlevél beadásának, tehát beállnak a perindítás hatályai, míg a 315. § (1) bekezdése szerint az ellentmondás folytán, a törvény erejénél fogva alakul perré az eljárás. A törvény szövege szerint tehát nem a felperesi előkészítő irat az eljárást megindító beadvány és az is kérdéses, hogy a per megszüntetése felfogható-e az előkészítő irat elutasításaként. Ezen kívül az Itv. 58. § (1) bekezdés f) pontja kifejezetten csak a Pp. 157. § a) pont alapján történt permegszüntetésre utal. A fent kifejtettek szerint a hiányos előkészítő irat elutasítása esetén a Pp. 130. § (1) bekezdés i) vagy j) pontját kellene alkalmazni, amelyek viszont a 157. § a) pontjának hivatkozási körén kívül esnek.

Gyakorlati szempontból mégis előnyös ez a megoldás, mivel a keresetlevél idézés kibocsátása nélkül történő elutasításához hasonlóan, az általános szabályokkal összhangban teszi lehetővé az

illeték mérséklését. Ezért, álláspontom szerint, indokolt volna az Itv. ebbe az irányba történő módosítása.

A negyedik álláspont szerint a keresetindítás az Itv. 42. § (1) bekezdése alapján illetékköteles, a perré alakult fizetési meghagyásos eljárásban az Itv. 42. § (2) bekezdése alapján kiegészítő kereseti illetéket kell leróni, és mivel a permegszüntetés a hatályos szabályok szerint sem illetékmentességet, sem illetékmérséklést nem eredményez, a felperesnek a teljes kiegészítő kereseti illetéket le kell rónia. Ha nem rótt le illetéket, vagy a szükségesnél kevesebbet rótt le, akkor fel kell hívni a hiányzó illeték lerovására.

Ez az álláspont felel meg leginkább a hatályos jogszabályoknak, ugyanakkor rendkívül szigorú, az általános szabályoknál jóval hátrányosabb helyzetbe hozza a felperest.

A fentiekkel összefüggő további kérdésként merül fel, hogy miként van lehetőség a hiányzó illeték behajtására.

Az általánosan alkalmazott bírói gyakorlat szerint az Art. 113. § (1) bekezdése alapján leletezés terhével történik a felperes felhívása a hiányzó illeték lerovására.

Az Art. 113. § (1) bekezdése szerint ha az illetéket egyáltalán nem vagy nem szabályszerű időben, módon vagy mértékben fizették meg, illetőleg a vagyonszerzést illetékkiszabás végett nem jelentették be, leletet kell készíteni.

Ugyanakkor az Itv. 74. § (2) bekezdése némileg eltérő szabályozást tartalmaz. E szerint ha az illeték megfizetését a kötelezett felhívás ellenére elmulasztotta, de a beadványt nem utasították el, a meg nem fizetett illetéket a mulasztási bírsággal együtt lelet alapján az állami adóhatóság előírja.

Az Itv. szerint tehát leletezésnek csak akkor van helye, ha a beadványt a bíróság nem utasítja el. Ha viszont elutasítja - a fent kifejtettek szerint akár a permegszüntetést is ide érthetjük -, akkor leletet sem lehet kiállítani. Ez az értelmezés gyakorlatilag olyan helyzetet teremt, mintha minden beadvány elutasításával végződő eljárás illetékmentes lenne, ami viszont ellentétes az Itv. illetékmentességre és illetékmérséklésre vonatkozó szabályaival és az Art 113. § (1) bekezdésével is.

Álláspontom szerint az Itv. 74. § (2) bekezdésének kérdéses kitétele a gyakorlatban figyelmen kívül hagyható és a bíróságnak a jelenlegi gyakorlat szerint az Art. 113. § (1) bekezdése alapján

intézkednie kell a hiányzó illeték behajtása iránt. Ennek egyértelművé tétele érdekében célszerű volna az Itv. módosítása a fenti kitétel elhagyásával.

Az áttétel problematikája

Vagylagos illetékességi okok fennállása esetén a felperes választhat, hogy melyik illetékes bíróság előtt indítja meg a pert. Az általános szabályok szerint folyó perekben a Pp. 42. §-a szerint egyértelmű, hogy ezt a választást a keresetlevél beadásakor kell kifejezésre juttatni.

Fizetési meghagyással indult ügyekben gyakran megesik, hogy a jogosult a fizetési meghagyás iránti kérelmében nem jelöli meg a perré alakulás esetére illetékes bíróságot, így a közjegyző az FMH tv. 38. § (3) bekezdése alapján a kötelezett lakóhelye szerint illetékes bíróságnak küldi meg az aktanyomatot és a jogosultat is arra hívja fel, hogy ennél a bíróságnál terjessze elő az előkészítő iratát. Előfordul, hogy a jogosult/felperes az előkészítő iratában arról nyilatkozik, hogy valamely vagylagos illetékességi ok alapján egy másik bíróság előtt kíván perelni és kéri a per áttételét ez utóbbi bírósághoz.

A gyakorlatban létezik olyan álláspont, amely szerint ilyenkor helye van az áttételnek, mivel az előkészítő irat lényegében megfelel a keresetlevélnek és a felperes keresetindításakor egyébként is választhatna az illetékes bíróságok közül. E szerint az álláspont szerint, mivel az elektronikus fizetési meghagyásos eljárásban speciális illetékességi szabályok érvényesülnek, a fizetési meghagyás iránti kérelem beadásával nem történik meg az eljáró bíróság kiválasztása, ezért a felperes az előkészítő iratában kérheti a per áttételét egy egyébként illetékességgel rendelkező másik bírósághoz.

Ez a megoldás előnyös az áttételt elrendelő bíróság számára. Az áttétel szerinti bíróság számára viszont azért is rendkívül hátrányos, mert a Pp. 129. § (1) (2) bekezdése alapján nem teheti vissza a pert az első bírósághoz.

Álláspontom szerint a fentiekkel ellentétben a felperes előkészítő iratba foglalt áttétel iránti kérelmét el kell utasítani, mivel a Pp. 42. § alapján az illetékesség megállapításánál a keresetlevél beadásának időpontja irányadó, a 315. § (5) bekezdése alapján pedig a fizetési meghagyás iránti kérelem beadásának ugyanaz a hatálya, mint a keresetlevél beadásának. A felperesnek tehát a kérelem beadásakor kell megválasztania, hogy adott esetben melyik bíróság előtt kíván perelni, és

az FMH tv. 20. § (5) bekezdése alapján meg kell jelölnie a kiválasztott bíróságot. Ha nem jelöli meg, akkor elfogadja, hogy az FMH tv. 38. § (3) bekezdése alapján a kötelezett/alperes lakóhelye szerint illetékes bíróság fog eljárni az ügyben.

Ezen felül, mint fentebb már volt róla szó, a Pp. 320. § (1) bekezdése csak az első tárgyalástól kezdve rendeli el az általános - vagy a kisértékű perekre vonatkozó - szabályok alkalmazását, a 318. § (2) bekezdése pedig külön szabályozza az áttételt. Ez a szabályozás arra az esetre vonatkozik, ha a felperes hatáskörrel és illetékességgel egyáltalán nem rendelkező bíróságot jelölt meg eljáró bírósággént. Az egyébként különböző illetékességi okok alapján illetékes bíróságok közötti utólagos választásra azonban ez a szabályozás sem jogosítja fel a felperest.

Ettől különböző eset az, amikor az általános szabályok szerint az alperes kérheti a per áttételét egy másik bírósághoz (Pp. 29. § (3) és (4) bekezdés, 41. § (5) bekezdés). A Pp. 320. § -a alapján az első tárgyaláson már alkalmazhatók az általános szabályok. Ugyanakkor ezekben az esetekben álláspontom szerint rugalmasabb jogértelmezés indokolt és a bíróságnak már az alperes tárgyalást megelőzően benyújtott kérelme alapján is át kell tennie a pert a megfelelő bírósághoz. A bíróság a Pp. 7. § (2) alapján a tárgyalás kitűzésekor vagy azt megelőzően is tájékoztathatja az alperest az áttétel lehetőségéről.

A fizetési meghagyásos eljárás perré alakulása azért is érdekes, mert a perindítás hatályai a törvény erejénél fogva már akkor beállnak, amikor még semmilyen irat nem érkezett a bíróságra. Így lényegében a bíróságon kívül van folyamatban egy per. Ráadásul a per iratai: az aktanyomat és a felperes előkészítő irata külön-külön jutnak el a bírósághoz. Így az is megtörténhet, hogy az iratok két különböző bírósághoz kerülnek.

A Pp. 318. § (2) bekezdése annak a bíróságnak a szempontjából szabályozza az ügy áttételét, ahova az aktanyomat érkezik. A BDT.2014.3055. szerint az előkészítő irat lényegében a fizetési meghagyásos eljárás utóirata, amit nem lehet peres számra lajstromozni, hanem ügyviteli úton kell eljuttatni az aktanyomat szerinti bírósághoz.

A fenti döntés arra az esetre vonatkozik, ha a közjegyző a helyes bírósághoz juttatja el az aktanyomatot, de a felperes tévesen egy másik bírósághoz nyújtja be az előkészítő iratát. A gyakorlatban viszont ennek az ellenkezője is megtörténik. Ilyenkor nem egyértelmű, hogy mit kell tennie az előkészítő iratot megkapó bíróságnak.

Az első álláspont szerint az ügyfolytonosság érdekében mindenképpen az a bíróság jár el, ahova az aktanyomat érkezik, az aktanyomat megküldése perfüggőséget eredményez. Az előkészítő iratot tehát utóiratként ide kell megküldeni. Ha az aktanyomat szerinti bíróság még nem szüntette meg a pert, akkor az előkészítő irattal együtt teheti át az összes iratot az illetékes bírósághoz. Kérdés ugyanakkor, hogy mi a teendő, ha az aktanyomat szerinti bíróság megszüntette a pert. Az egyik lehetőség a mulasztás igazolásának értelemszerű alkalmazása, hiszen a felperes végső soron a helyes bíróságra nyújtotta be az előkészítő iratát. Ezzel szemben viszont úgy is érvelhetünk, hogy a felperes mindenképpen tegyen eleget a közjegyző felhívásának, és az egyébként nem illetékes bíróságra beadott előkészítő iratban kérje a per áttételét.

Az álláspont előnye, hogy biztosítja a perre vonatkozó iratok egységes kezelését. Hátránya ugyanakkor, hogy lassítja az eljárást, mivel egy olyan bírósághoz kell megküldeni az utóiratot, amely adott esetben áttétel folytán az összes irattal együtt visszaküldi majd azt a ténylegesen illetékes bíróságnak.

A második álláspont szerint, mivel valójában az előkészítő irat szerinti bíróság az illetékes, elegendő a közjegyzőtől beszerezni az aktanyomatot és ezután el lehet járni az ügyben. Az álláspont egyik lehetséges indokolása szerint a perré alakulás a bíróságon kívül következik be, így a per nem egy konkrét bíróság előtt folyik, ezért perfüggőség sem áll fenn.

Egy másik lehetséges indokolás kiindulási alapja, hogy az FMH tv. nem fűz különösebb jogkövetkezményt az aktanyomat megküldéséhez. Az FMH tv. 37. § (1) bekezdése alapján az eljárás a törvény erejénél fogva alakul perré. Az FMH tv. 38. §-a alapján pedig a per már a perré alakulás pillanatában is a jogosult által megjelölt vagy egyébként illetékesnek tekintendő bírósághoz kötődik. Ezért a perfüggőség is ennél a bíróságnál áll be függetlenül attól, hogy a közjegyző esetleg tévedésből más bírósághoz küldi az aktanyomatot és más bírósághoz irányítja a jogosultat a perré alakulást megállapító határozatában. Így tehát a per az illetékes bíróság előtt folyik és az aktanyomatot elég utóiratként beszerezni.

A megoldás előnye, hogy az illetékes bíróság gyorsan és egyszerűen eljárhat az ügyben. Hátránya ugyanakkor, hogy az eljárás megkettőződik, hiszen az aktanyomat szerinti bíróság előtt is megindul ugyanaz a per és ez a bíróság is intézkedik vagy a per megszüntetése vagy az áttétele iránt.

Véleményem szerint a második álláspont, annak is a második gondolatmenet szerinti indokolása a helyes. Mindazonáltal a jövőre nézve szükséges lenne megoldást találni arra, hogy egyazon ügyben ne folyhasson két bíróság előtt is eljárás. Ezt akár informatikai módszerekkel is el lehetne érni úgy,

hogy a fizetési meghagyás „Perré alakulás esetére illetékes bíróság” rubrikája ne maradjon üresen. A mező kitöltését kötelezővé lehetne tenni, vagy akár az is megoldható lenne, hogy ha a jogosult nem ír ide semmit, akkor a rendszer automatikusan kikeresse a (fő)kötelezett székhelye/lakóhelye szerint illetékes bíróságot és ezt automatikusan megjelenítse a fizetési meghagyásban, sőt át is másolja a perré alakulást megállapító határozatba. Így ki lehetne zárni a közjegyzői hibát, hiszen az előkészítő irat benyújtására vonatkozó felhívás automatikusan a fizetési meghagyás adatai alapján illetékes bíróságra utalna.

Összegzésképpen elmondható, hogy a fizetési meghagyásos eljárás perré alakulását követően a bíróságnak több jogértelmezési kérdéssel is meg kell birkóznia, aminek az oka elsősorban az, hogy a Pp. 157. § a) pontja és a 321. § (1) bekezdése is csak korlátozott körben utal vissza a 130. § (1) bekezdésére. A másik alapvető probléma, hogy a Pp. 320. § (1) bekezdése csak az első tárgyalástól kezdődően teszi lehetővé az általános szabályok alkalmazását. Véleményem szerint az új Pp. kodifikációja során érdemes lenne ezeket a korlátozásokat is felülvizsgálni.

Budapest,

2015. szeptember 21.

dr. Kővári Péter

Felhasznált jogszabályok:

1952. évi II. törvény a polgári perrendtartásról (Pp.)

1990. évi XCIII. törvény az illetékekről (Itv.)

2009. évi L. törvény a fizetési meghagyásos eljárásról (FMH tv.)

Felhasznált szakirodalom:

A fenti törvényekhez készült nagykommentárok

Hivatkozott bírói gyakorlat:

BH. 1981.195

BDT. 2002.667

BDT. 2014.3055.